

2346

NI 'PASSACARRERS' NI 'CORREGUDA'

PER
FRANCESC
DE
BORJA
MOLL

Aquesta dies s'han fet alguns programes de festes populars, i en voler posar en mallorquí l'equivalent del castellà PASACALLE, s'han adoptat dues paraules diferents: un programa ha posat PASSACARRERS, i l'altre ha posat CORREGUDA.

Em sap greu haver de dir que ni un mot ni l'altre serveixen per a traduir "pasacalle". No serveix "passacarrers", perquè això no s'ha dit mai ni en aquesta terra ni a les altres on es parla la mateixa llengua; no és més que un calc servil del mot castellà. I tampoc no serveix "correguda" perquè en els "pasacalles" no corr ningú, si no és per fugir de la policia o d'un altre perill. Dir o escriure "corregudes de xeremies i de caparrots" és un diàbarat: els xeremies no poden córrer si no s'aturen de sonar; i la missió dels caparrots no és córrer, sinó caminar, botar o ballar.

Quan a una comarca no existeix una paraula que expressi una cosa amb exactitud, la solució no és calcar-la d'una llengua forastera (com en el cas de "passacarrers") ni aplicar-n'hi una d'inxacta (com és "correguda"), sinó adoptar una paraula que existesqui a altres regions de la mateixa llengua. I en català hi ha un equivalent exacte de "pasacalle": és el mot CERCAVILA, ben popular a les comarques lleidatanes

i usat per Angel Guimerà en aquells versos:

"Ja ha passat pel carrer la cercavila
amb l'alegre jovent..."

"Cercavila" és una paraula ben formada, ben nostra i ben expressiva. Tal vegada qualcú hi posarà emperons, perquè dirà: "¿Què és això de cercavila? La vila no se cerca; els qui fan la festa ja hi són, a la vila: no cal que la cerquin". El qui posi aquesta objecció necessita informarse més bé. El verb "cercar" significa, efectivament, "buscar"; però aquest significat no és únic ni és el primari: "cercar" significava, antigament, "recórrer" o "fer un trajecte". Per això Ramon Llull escrivia: "No's som anats per la terra de Grècia e havem cercada gran re de la terra dels llatins"; i el valencià Ausias March té aquest vers: "Car pren tal born que cerca tota França". I en la llengua actual es conserven altres casos de "cercar" amb el significat de "recórrer"; per exemple, les paraules "cercapous" i "cercadits". En dir "un cercapous" no volem dir que els ganxos busquen el pou, sinó que recorren el pou per agafar el poal o altra cosa que hi ha dins; i un cercadit no busca el dit, sinó que el circueix, el volta, el recorre.

Ja sé que hi haurà qui digui que no està bé

adoptar una paraula catalana com "cercavila", que no s'usa a Mallorca. Jo li diré que tampoc no s'usa aquí la paraula "passacarrer" ni "correguda" amb el significat del castellà "pasacalle". I li diré, també, que així com un home de Santander té dret a usar paraules que ha après de gent de Toledo perquè la llengua dels santanderins i la dels toledans és la mateixa (amb variants, naturalment), així també els mallorquins tenim dret a usar paraules catalanes de Lleida o de Tarragona, perquè Mallorca té la mateixa llengua que aquestes ciutats. I un escriptor tarragoní farà molt bé d'usar paraules mallorquines per suplir les que a Tarragona manquin o siguin més poc catalanes que les nostres.

Aquí és el secret de la normalització del català escrit: que la gent catalana del continent i la de les nostres illes estigui prou avesada a sentir parlar i a llegir en català per a no sentir-se estranyada davant paraules que s'usen en el llenguatge parlat d'unes regions i no s'usen en el d'unes altres.

Sempre arribam a la mateixa conclusió: que el problema de la normalització és un problema d'alfabetització, d'escola primària i mitjana i superior, de llibres i de premsa de totes les comarques. En resum: és un problema de cultura general.

RESPOSTA A GABRIEL BIBILONI

Benvolgut Gabriel:

Si de veres volies aclarir una vegada (que per cert no sé per què és d'esser "punyetera") la qüestió de les nostres campanyes, dins el Congrés i fora d'ell, no m'havies d'haver fet en la teva carta el cúmulo de preguntes que m'hi fas i que, per a contestar-les amb l'extensió desitjable, obligarien a reprendre "da capo" les incabables discussions que ens han fet perdre ja tant de temps. Contestaré a unes quantes preguntes (d'altres queden contestades en l'article "Més sobre una campanya", que aparegué el dimarts 6 de juliol a "Avui"), faré algunes puntualitzacions a certes coses que dius, i quedaré a la teva disposició per a altres respostes, si aquestes et semblen insuficients.

1. LA QÜESTIÓ DEL CONGRÉS. Si insistesc a fer constar que nosaltres TAMBE formam part del Congrés, no és per cap absurda gelosia, sinó perquè m'interessa que quedi clar que el Congrés no és una cosa de minories amb perfecta consciència de catalanitat, sinó que admet perfectament la gent (que vosaltres considereu "rebutjable")

que defensa la cooficialitat, i també, i sobretot, el poble que fins ara no s'havia plantejat la qüestió i ha de començar a reclamar dins la seva cultura el lloc que li correspon, i no simplement servir de comparsa dels actes organitzats pels "puristes". Insistesc perquè em consta constantment que hi ha pares que han prohibit als seus fills assistir a la Festa del Congrés perquè segons ells era cosa de "quatre separatistes mal intencionats", iestic convençuda que la vostra postura exigent afavorirà les campanyes que gent realment mal intencionada orquestrarà per allunyar el poble d'un Congrés que li pertany, i que ha estat posat en marxa precisament per a estar al servei d'aquest poble.

Quant a si nosaltres ens hem posat en contacte amb la Comissió Executiva del Congrés, supos que sí, perquè una comissió de l'assemblea s'encarregà de redactar i cursar una carta per a satisfacció burocràtica. Però la burocràcia a mi no m'interessa gens, i havent publicat la nostra adhesió al Congrés, havent rebut i

acceptat els oferiments que el representant del Secretariat Cultural de Mallorca va fer en una assemblea, havent estat públicament acceptats per tal secretariat en la nota d'aclariment que publica el 6 de juny, havent participat a la Festa del Congrés i fins a sessions de Presentació d'aquest, resulta absurd que em demanis si ens hem adreçat al Congrés. El Congrés és del poble català treballant per la seva cultura, no la Comissió Executiva. I no crec que calgui sollicitar res de l'Executiva, en no esser per demanar-li també ajut econòmic, cosa que fins ara no hem fet, però que tal vegada farem amb plena confiança d'esser ben acollits.

2. LES DISCUSSIONS QUE ENS PORTAREN A L'ESCISSIO. Efectivament, les record. I, per tant, record:

a) Que diverses vegades es proposà a l'assemblea (sempre per part vostra) el canvi de nom de la campanya. Que sempre es decidí per majoria, en votació democràtica, no realitzant el canvi, i que jo formava part, efectivament, d'aquesta majoria

que no el considerava oportú.

b) Que SEMPRE s'insistí per part de la majoria que ELS OBJECTIUS EREN ELS MATEIXOS, i que l'oposició al canvi de nom era sobretot per no causar desorientació, al cap de mesos d'iniciada la campanya amb el nom de cooficialitat, i evitar que aquesta confusió pogués esser aprofitada pels enemics de la nostra llengua.

Que vosaltres no vulgueu acceptar com a sinceres aquestes declaracions, és una cosa personal vostra, i en certa manera ofensiva per a nosaltres.

c) Que en tot moment se us digué que les vostres aspiracions d'oficialitat interna del català cabien perfectament dins la nostra campanya, i se us demanà que no u'anaquíu.

Estant així les coses, el fet de quedar-hi hauria estat una meritoria prova del vostre esperit democràtic. Ja que decidíreu sortir-ne, un mínim de delicadesa exigia que no enfrontàssiu artificialment les dues campanyes (fins i tot deformant, com fas tu en

el teu article, les nostres declaracions formals, iniciant la teva interpretació amb un simple "sembla que..."), i procuràssiu mantenir una bona col·laboració.

3. "LA TRAGICOMEDIA que suposa el fet que en una mateixa plaça es reparteixin uns fulls defensats la cooficialitat i uns altres criticant-la", és una cosa de la qual els membres de la Comissió per l'Oficialitat sou e x c l u s i v a m e n t responsables. Nosaltres no us hem rebutjat mai, ni en públic ni en privat. A una de les darreres assemblees es proposà, mig en broma mig de veres, posar una pancarta el dia de la Festa indicant "Nosaltres NO rebutjam l'oficialitat". Em sembla que per poc que mediteu sobre la qüestió, hauréu d'acceptar que la Campanya per la Cooficialitat no us ha fet mai la guerra, i que la vostra actuació ha estat, si més no, "de mal gust".

4. ELS ESTATUTS. Record, efectivament, que el poble del Principat havia acceptat un Estatut (que no acceptaren les Corts), on es declarava el català com a llengua oficial, i que l'Estatut del 32 establí la

cooficialitat; i record també que, malgrat això, va esser el català la llengua usada normalment, cosa que demostra que allò que interessa de veres, més que la declaració jurídica, és aconseguir l'assentiment del poble. Quant a un futur estatut, pots estar ben tranquil que defensaré sempre la prioritat absoluta del català aquí, i que molts d'altres elements de la campanya ho defensaran també (i recents declaracions públiques de defensa de la cooficialitat han estat fetes en aquest sentit ampli, considerant com a objectiu que el català arribi a esser "la llengua pública" de Mallorca).

5. LA POSICIO DEL POBLE MALLORQUÍ, si hagués d'arribar a triar entre les dues llengües, estic segura que seria favorable a la nostra. I em sembla totalment il·lògic que consideris que, posat a triar entre català i castellà, el poble es decidiria pel castellà, i en canvi tenguis confiança que es pugui posar al costat de la Comissió per l'Oficialitat, reclamant que no li sigui possible triar allò que realment prefereix. Com (Passa a pàg. següent)

ELS
NOSTRES
ESCRITORS

RAMON PICO I CAMPAMAR

Si dins l'ortodoxia del floralisme la poesia de Tomàs Forteza arriba al nivell més alt de qualitat, no és gens dubtós que en aquest mateix nivell se situa la de Ramon Pico i Campamar. I potser encara amb més fermesa; d'una banda, perquè En Pico és un poeta més típicament "floralisc" que En Forteza, i, d'una altra, perquè és prou més hàbil i posseeix una gamma de recursos molt més extensa i variada.

Tant és així, que podem dir sense por d'equivocar-nos gaire que les dues grans figures de la poesia de Jocs Florals —de la poesia estrictament i purament de Jocs Florals, sense anar ni una passa més enfora— són el mallorquí Ramon Pico i l'empordanès Anicet de Pagès i de Puig. En segon terme, i a poca distància, hi situaríem mossèn Jaume Collell, el pompós i estentori canonge de Vic. La poesia d'Angel Guimerà, tot i éssent molt floralisca, ja s'alça una mica per damunt d'aquest sostre; i no diguem la de Verdguer.

Ramon Pico i Campamar va néixer a Pollença l'any 1848, fill del saig de la vila. Ben jove —gairebé infant encara— es va traslladar a Barcelona, on la seva biografia va anar lliscant, gairebé com la

o l'un artista del Renaixement, a l'ombra d'una petita cort munfífica i protectora: la cort mercantívola, exemplarment burgesa, d'Eusebi Güell i Bacigalupi, primer compte de Güell, en la casa del qual va arribar a ésser, a més d'alt funcionari i home de confiança, una mena de poeta oficial. Va morir a Barcelona l'any 1916.

Josep Ma. de Sagarra ens n'ofereix una imatge amb marcada tendència a la caricatura: home baixet, de veu escanyada, barbeta a l'estil de Zorrilla i cobert amb un capell d'ales amples, evocador del xamberg de Mistral. Costa i Llobera, en canvi, fidel a aquel solatge romàntic de juvenesa del qual no arribà mai a desprendre's, recorda la seva testa d'energic

perfil entre les torrelles del castell del Rei, guaitant cap a l'abisme, mentre algun esparver, amb agilitat volada, dona la nota del seu cant com un tràgic clarí del paratge i de la història. Podem triar el perfil que més ens agradi. O tots dos, com a cara i creu d'una mateixa moneda. Fins no fa gaire, encara hi havia a Pollença algú que recordava el bonàs de don Ramon dedicant els ocis de les vacances a una de les seves aficions predilectes: fer volar estels de colorins.

Tot plegat ve a definir una silueta amb acusades reminiscències de la figura de Tartari de Tarascó i situa el poeta just a la frontera del pintoresquisme. Sembla mentida que una personalitat i una obra com la de Ramon Pico i Campamar absotassin els setze primers anys del nostre segle i arribassin a ésser contemporànies de Maragall, de Joan Alcover, i fins i tot de Camer, Guerau de Liost i Sagarra. No hi ha dubte que en els seus darrers temps don Ramon no era més que una curiosa supervivència. I no ens ha d'estranyar que el

seu nom figuràs entre els dels fundadors d'aquella Acadèmia de la Llengua Catalana que els últims fidels a la tradició romàntico-floralisca volgueren oposar al jove i progressista Institut d'Estudis Catalans.

En Pico i Campamar estava, tanmateix, prou ben dotat per a la poesia. I no gaire menys per al teatre, com acrediten els seus drames *COR DE ROURE* i *LA FILLA DEL SEGADOR*, i també l'òpera *GARRAF*, musicada per J. Garcia Robles, que va escriure en homenatge al seu patró i protector, Eusebi Güell.

L'Especialitat del poeta de Pollença eren les "Englantines" —és a dir, els poemes de tema patriòtic— i, d'una manera molt concreta, els romanços històrics. En aquest gènere no va tenir rival, ni a Mallorca ni als altres Països Catalans. Ja hem dit que era molt hàbil i que coneixia bé l'ofici. La seva poesia reflecteix una tècnica segura i eficaç, s'expressa per mitjà d'un llenguatge ple de fluidesa, viu i brillant. En Pico sabia, a més, donar a cada

poema l'estructura, el to i les dimensions exactes. Aquestes qualitats confereixen als seus romanços un valor que el temps no ha esborrat del tot, i permeten que alguns d'ells, com és ara el titulat *MARTIRI DE RAMON LLULL*, un poema sobri, cenyit, vigorós, poblat d'imatges autènticament poètiques, mereixin encara un lloc ben digne a qualsevol col·lecció antològica, fins i tot a la més exigent.

Aquest poema va córrer, per cert, la mateixa sort que alguns altres poemes il·lustres de la nostra literatura: arribà fins al poble convertit en cançó. Miquel dels Sants

Oliver havia vaticinat que el poble aprendria de memòria els versos d'En Pico i Campamar, i el vaticini es va acomplir quan trobaren aixopluc en la música d'Antoni Vicens, un oblidat, obscur compositor. Referint-se al romanç al·ludit, Bernat Vidal i Tomàs va escriure: "Quan hi ha encara prou persones que el canten i en desconexen l'autor i el nom de qui li va posar música, és que realment el romanç s'ha integrat en la veu del poble i ha rebut l'alta consagració de fer-se alè i batec de Mallorca".

JOSEP MARIA
LLOMPART

MARTIRI DE RAMON LLULL

Cercant l'Amic a l'Amat,
tot l'ample del món corria;
trescant el món, envelleix;
ni es el seu cor no envellia.

Ja puja dins una nau
que a terres llunyes partia,
que diu que vol convertir
els moros de moreria.

Ja aixeca el braç i la veu
tot d'una que entra a Bogia:
—Jo só l'Apòstol de Déu
que el bon Jesús vos envia.

Deixau la llei que seguia,
deixau la vostra heretgia,
que la dictà Llucifer
com Mafumet l'escrivia.

No hi ha més llei, en el món,
que la del Fill de Maria;
que Ell és el Déu vertader
que per nosaltres moria.

Dalt la Creu, braços oberts,
vos espera nit i dia;
qui hi vulla anar penedit,
que em segueuca i faça via!

Tot d'una que ell ha parlat,
gran avalot se movia:
mans altes amb el puny clos
tota la gent l'investia.

Ja un moro el té pels cabells
i un altre que li escopia;
qui li pegava amb el puny,
qui amb arma blanca el feria.

Ja el treuen, arrossegant,
de la ciutat de Bogia:
com una aufana, del coll
la sang a brolla li sortia.

D'un tros lluny ja li fa el dret
tota la gent que el seguia:
pel pit i damunt el front
el peuren y li relotia. . .

—Tirau-me pedres, tirau;
tirau-me'n tot el sant dia;
tirau-me tots a ferir:
com més fort, més alegria.

Tirau-li, an aquest castell
que a son Rei desconeixia:
murrades de vanitat
li va donar la follia.

Damunt hi posà l'orgull
cent torres de fantasia:
la més baixa de les cent
arribar al cel presumia! . . .

Si amb pedres no es vol rendir,
potser el ferro el rendiria.
Donau-li foc i alquitrà:
potser així s'esfondria!

Tirau-li fort, que de dins
té presa l'ànima mia:
cativa hi està plorant
amargament nit i dia.

Tirau-li fins que s'esbuc,
i ella, sortint, volaria
fins a l'Amat, que en la Creu
per ella d'amor moria!

Mort dolça del bon Jesús! . . .
Ai, dolça i santa agonia! . . .
Pel món he anat vuitanta anys
per veure si et trobaria! . . .

Martiri dolç de l'amor! . . .
bé has tardat prou, vida mia! . . .
I aquí, tapat de podreny,
el bon Amic defallia.

RAMON PICO I CAMPAMAR

RESPOSTA...

(Ve de pàg. anterior)

més èxit tenguí la vostra campanya, més demostrat quedarà que t'equivoques en pensar que el poble mallorquí està disposat a renunciar a la seva llengua. 6. LA MEVA POSSIBLE FEINA AMB LA COMISSIO. Saps perfectament que sempre he estat disposada a

treballar amb vosaltres. Que a la primera reunió que féreu després de l'escissió (amb convocatòria pública adreçada a tothom), hi vaig acudir, manifestant que estava disposada a formar part de les dues assemblees, que per a mi no eren contradictòries, algú m'hi posà dificultats, i vaig dir que jo podia respondre a la vostra crida pública, independentment

de la meua presència a la Campanya per la Cooficialitat. El resultat ha estat que no he tornat veure tal crida pública, i per això no he tornat.

Repetesc, doncs, el meu oferiment de treballar amb vosaltres. Ara bé, si M'OBLLIGAU a triar entre vosaltres i la Campanya, em quedaré sense dubtar amb el grup que es mostra més obert i democràtic. És possible que un dia

la meua consciència m'aconselli participar a l'acció política amb un sol grup, i llavors m'afiliaré al partit que em sembli més adient (i que serà, en pots estar segur, un partit que reivindicui la nostra catalanitat, lluiti per la llibertat i la justícia i tenguí un funcionament realment democràtic). Mentrestant, consider que "el lloc on he de fer feina" no és cap lloc ni cap grup

determinat, sinó tots aquells on hi hagi gent de bona voluntat, disposada a treballar per una convivència justa i democràtica. Si, en aquestes condicions, considerau que puc ésser útil, treballaré amb molt de gust amb la Comissió, sense deixar per això de treballar amb la Campanya.

Cordialment,
AINA MOLL